

Stát stanovuje určitá pravidla jednání a mezilidských vztahů pomocí předpisů, tzv. právních norem, které musí být vždy v písemné podobě a pro všechny občany jsou závazné. Vztahy upravené právními normami se nazývají právní vztahy. Jejich účastníky jsou fyzické osoby (jednotlivci) i právnické osoby (např. firmy, obce).

Od právních norem je třeba odlišit morální normy, které nemají písemnou formu a jejich dodržování je pouze otázkou našeho svědomí. Všechny právní předpisy (zákony, vyhlášky a nařízení) obsahuje Právní řád České republiky. Práva občanů chrání policie, soudy a státní zastupitelství. Provinění se dělí podle závažnosti na přestupky a trestné činy. Plně odpovědná je za svůj čin osoba po dovršení 18 let.

PRÁVNÍ ŘÁD

Právní řád je souhrn všech právních předpisů (zákonů, vyhlášek nebo nařízení), jimiž stát závazně upravuje a usměrňuje chování obyvatel a různých organizací.

Nejvýznamnější právní předpisy jsou **zákony**, zvláštním druhem jsou pak **ústavní zákony**. Ústavní zákony mají tzv. vyšší stupeň právní síly – žádný zákon jim nesmí odporovat. **Zákony** jsou uveřejněny v **úředním oznamovateli** (sborníku) zvaném **Sbírka zákonů**. Každý zákon má svoje číslo, název předpisu, datum jeho vyhlášení a název orgánu, který jej vydává.

Znáte ještě nějaké jiné druhy řádu kromě právního řádu?

PRÁVNÍ ODVĚTVÍ

Podle toho, které oblasti života společnosti se právní vztahy týkají, jsou právní předpisy rozděleny do **právních odvětví**. Rozlišujeme dva základní druhy právních odvětví:

- a) **veřejnoprávní**,
- b) **soukromoprávní**.

VEŘEJNOPRÁVNÍ ODVĚTVÍ

K veřejnoprávnímu odvětví řadíme:

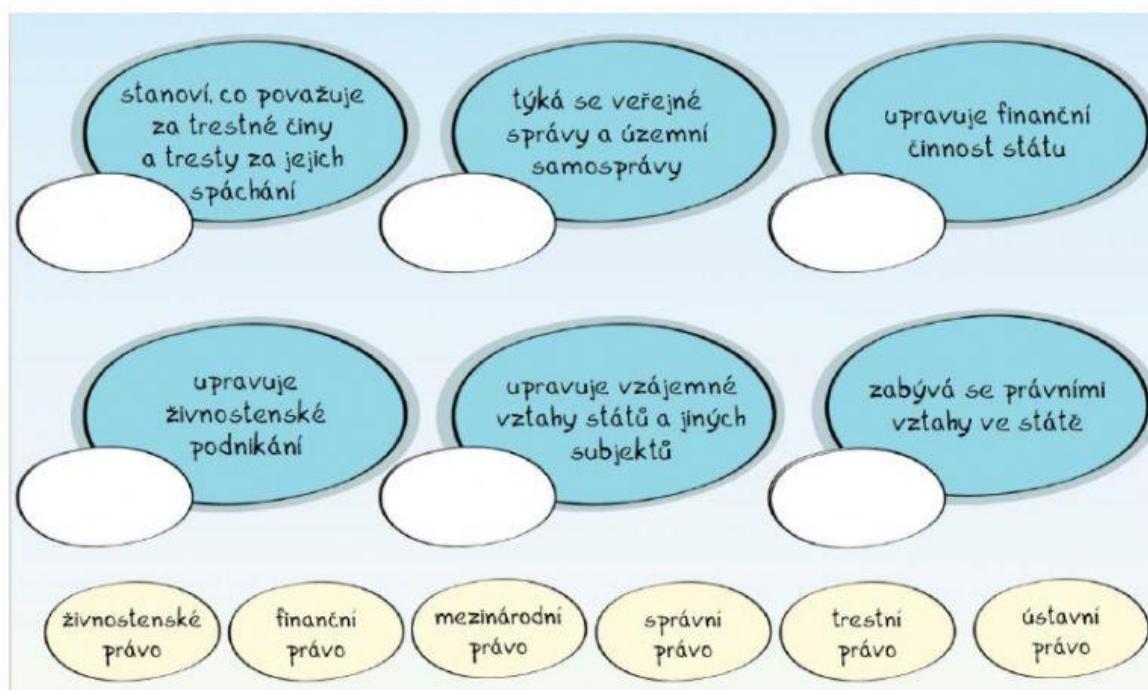
- **trestní právo** – stanoví, co se považuje za trestné činy a tresty za jejich spáchání,
- **správní právo** – týká se veřejné správy a územní samosprávy,
- **finanční právo** – upravuje finanční činnost státu (např. státní rozpočet, daně atd.),
- **živnostenské právo** – upravuje živnostenské podnikání a podmínky oprávnění k němu,
- **ústavní právo** – zabývá se právními vztahy ve státě, např. rozdělením státní moci, právy občanů apod.,
- **mezinárodní právo** – upravuje vzájemné vztahy států a jiných subjektů.

SOUKROMOPRÁVNÍ ODVĚTVÍ

K soukromoprávnímu odvětví řadíme:

- **občanské právo** – upravuje majetkoprávní vztahy, ochranu osobnosti apod.,
- **rodinné právo** – zabývá se vztahy mezi manžely, rodiči a dětmi (např. péče o dítě po rozvodu rodičů),
- **pracovní právo** – vymezuje vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci (např. délku pracovní doby),
- **obchodní právo** – týká se podnikání.

Četli jste dobře? Pokud ano, jistě bez problémů spojíte, co k sobě patří.

Rozhodněte, které z právních problémů byste zařadili mezi veřejnoprávní a které mezi soukromoprávní odvětví:

a) rozvodové řízení, b) podmínky pro získání živnostenského oprávnění, c) podání výpovědi ze zaměstnání, d) tresty za krádež, e) sousedské spory.

veřejnoprávní,

soukromoprávní.

ORGÁNY PRÁVNÍ OCHRANY

Stát chrání práva občanů pomocí **orgánů právní ochrany**. Mezi ně řadíme např. **policii, státní zastupitelství a soudy**. Ty kontrolují dodržování právních předpisů. V případě potřeby zakročí proti těm, kdo narušují pořádek, zjednávají nápravu a provinilce trestají.

Zjistěte, čím se zabývají uvedené orgány právní ochrany:

policie

soudy

státní zastupitelství